

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1113846/2

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב צבי בן יעקב – אב"ד, הרב יצחק הדאיה, הרב משה בצרי

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד חיים לוי)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ארתור גורביץ)

הנדון: 'מעשי כיעור' – דינם וגדרם כעילת גירושין והראיות הנצרכות לכך

פסק דין

רקע

הצדדים נישאו זה לזה כדת משה וישראל בתאריך ה' בכסלו תשע"ב (1.12.11), ולהם שלושה ילדים – בן אחד נולד בטרם נישאו והוא כיום בן שבע, לאחר הנישואין נולדו התאומים, בן ובת, כיום בני חמש.

תביעת הגירושין

בתאריך ה' בשבט תשע"ז (12.2.17) תבע הבעל בבית הדין גירושין, כשהוא כורך לתביעתו את הכתובה ומזונות האישה. שאר העניינים הכרוכים בגירושין, נדונים בבית המשפט לענייני משפחה, ובכללם עניין מזונות הילדים (שככל הנראה כבר נפסקו), הסדרי שהות, רכוש (ובכללו ובכלל טענת המדור – הדירה שבה מתגוררים עתה האישה והילדים הרשומה על שם הורי הבעל).

בתביעתו טען הבעל כי האישה עושה מעשי כיעור, ויש לו דו"ח של חקירת חוקר פרטי בעניין. בכתב התביעה (סעיף 15 ולהלן) מציין הבעל כי במהלך החודשים יוני-יולי 2016, החלה האישה לצאת מהבית בלי להודיע לבעל על כך, ולחזור 'בשעות הקטנות' של הלילה. כשחזרה האישה, הייתה מתקלחת, נכנסת למיטה ועושה עצמה כביכול רק כעת התעוררה.

כתוצאה מכך פנה הבעל לחוקר פרטי, שתיעד את האישה נכנסת לבית של גבר גרוש בשם [אלמוני], ברח' [...] בראשון לציון, אשר מוכר לבעל עקב העובדה שבתו מתחנכת בגן ילדים עם בת הצדדים.

בכתב התביעה מצטט התובע את דו"ח החקירות – כיצד בשעות הקטנות של הלילה, ניסתה האישה להתחמק ממעקב, ולאחר מכן – לאחר שהבעל חשף בפניה, תוך כדי מעקב, שיש אחריה מעקב ושכעת היא נמצאת בבית הנטען – תצפת אותו נטען מגג הבניין ברח' [...] בראשון לציון, והכול – בשעות הקטנות של הלילה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר מכן, לטענת הבעל, הגישה האישה נגדו תלונת שווא במשטרה והוא הורחק מהבית. למעשה הצדדים מתגוררים בנפרד כשנה, כאשר האישה והילדים מתגוררים בדירה הרשומה כיום על שם הורי הבעל ברח' [...] ברמת השרון, וכאמור, עניין זה נידון בבית המשפט.

ההליכים בבית הדין

לדיון שהתקיים בתאריך כ"ח באדר תשע"ז (26.3.17), בחרה האישה שלא להופיע. נקבע מועד נוסף, האישה הוזמנה בצו הבאה בשחרור בערבות עצמית, וכן חויבה בהוצאות בסך 2,000 ש"ח (חיוב שלבסוף ביטל בית הדין).

טענות הנתבעת והעולה מהן בדבר מניעי התנגדותה לגירושין

בדיון שהתקיים בתאריך א' באייר תשע"ז (27.4.17) בנוכחות הצדדים ובאי כוחם הייתה טענתו הראשונה של בא כוח האישה בעניין המדור, בלי להתייחס כלל לטענה על מעשי הכיעור של האישה ולטענה שהאישה היא זו שיזמה את הפירוד והרחקת הבעל מהבית. וכך טען בא כוח האישה (שורה 6 ולהלן לפרוטוקול):

"אנחנו כרגע, למרות שאנחנו מתדיינים בבית המשפט, קורת הגג של האישה והילדים מוטלת בסכנה גדולה מאוד. הבעל הבריח את הדירה להוריו. הם מנהלים מלחמת חורמה כנגד האישה.

המזונות כתובים על הקרח.

לצדדים שלושה ילדים. מהם שני תאומים בני ארבע.

האישה גרה בדירה שבנושא המחלוקת. כל זמן שלא יהיה הסכם שיהיה בתוכו את הביטחון של מגורי האישה והילדים, אנחנו עדיין לא מוכנים להתגרש."

צא ולמד: האישה מחזיקה את הבעל ואת חיי הנישואין כדי להסדיר לה ולילדיה מדור, דבר שנידון בכלל בבית המשפט לענייני משפחה. לא דברי שלום, לא התייחסות עניינית, רק אמירה כי כל עוד לא יסודר המדור – אין גט. מכאן גם רצון האישה ובא כוחה למשוך הליכים עוד ועוד, לחקור מכל הבא ליד (ראה להלן), כשהכוונה היא לקבל באמצעות התמשכות ההליכים מעבר מה שיגיע לה בבית המשפט, דרך אי־קבלת הגט.

בית הדין הציע שהצדדים יתגרשו כאשר בהחלטת בית הדין ייכתב שאין בגירושין כדי לפגוע בזכותה של האישה לקבל את המגיע לה בהתאם לחוק, ואת אשר יגיע לה בהתאם לחוק ולפסיקת בית המשפט – תוכל לקבל על אף הגירושין. הצדדים ובאי כוחם יצאו להתייעצות ובסיומה התנגדו האישה ובא כוחה להצעת בית הדין. האישה אף אמרה קודם לכן את עמדתה (שורה 55 לפרוטוקול): "אתה יכול לחייב אותנו לשלם לי סכום של מאה אלף ש"ח ואז נתגרש." ובהמשך (שורה 58): "אני אקבל בבית המשפט הרבה יותר. אני אקבל מעל מיליון ש"ח."

לאמור: האישה חפצה בסכום כסף בתמורה לגירושין. לא שלום ולא בעל, אלא כסף! וכמאמר הידוע: לא 'שלום בית' אלא 'בית שלם'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הראיות ל'מעשי כיעור' – דו"ח החוקר הפרטי, עדותו וחקירתו

עקב התנגדות האישה ובא כוחה נקבע מועד להוכחות. בדיון אמר בית הדין לאישה כי אם יתברר שהאישה חייבת להתגרש וכי דיון ההוכחות התקיים ללא סיבה מוצדקת תוך הכחשת העובדות, כאשר תתבהר האמת – שעשתה מעשי כיעור – כי אז תחויב בהוצאות (ראה שורות 13–14 לפרוטוקול הדיון הנ"ל).

בדיון שהתקיים בתאריך י"ד בסיוון תשע"ז (8.6.17) נחקרו האישה והבעל (כל אחד על ידי הצד שכנגד) וכן העיד החוקר הפרטי מר נחמן הירש, שנחקר גם על ידי בא כוח האישה.

במהלך חקירתה הכחישה האישה שהייתה אי פעם בשעות הקטנות של הלילה בראשון לציון. היא אישרה שהיא מכירה את הנטען – לדבריה, בשל כך שהיא מנהלת קבוצות בפייסבוק. האישה למעשה הכחישה את הטענות מכול וכול, וטענה שאין לה כל קשר עם גבר זר ושמעולם לא עזבה את הבית בשעות הקטנות של הלילה.

וכך העיד מר נחמן הירש, החוקר הפרטי (פרוטוקול הדיון, שורה 168 ולהלן):

"בסביבות השעה 23:30 היא יצאה מהבית – בשעה 23:29 התחילה להסתובב בנסיעה מאוד מוזרה. היא נסעה לאט ועצרה בהרבה מקומות. יצאה מכיוון תע"ש לכיוון כביש 4 ומשם לצומת מורשה ומשם ימינה לצומת גלילות וחנתה בחניון הצפוני של סינמה סיטי. התעכבה שם. יצאה מהרכב וקנה מספר דברים. המשיכה בנסיעה דרך איילון, איטית, לכיוון דרום. בהמשך היא הגיעה לרחוב [...] בראשון לציון. החנתה את הרכב קרוב לגן. זה היה בשעה 1:05. היא נכנסת לגינה ציבורית. בשלב זה, שהיא נכנסת רגלית לגינה ציבורית, ניסינו לצמצם מרחק. ראינו שהיא הולכת לכיוון רחוב [...] משם לא ראינו אותה יותר. בהתייעצות עם הלקוח 'סגרנו' את המקום. הסתובבנו ברחובות סמוכים. בשעה 5:19 לפנות בוקר הגברת [פלונית] נראתה הולכת רגלית שהיא לבושה בחצאית מיני לכיוון הרכב. בשעה 5:22 נכנסה לרכב. בשלב זה עזבנו אותה בתיאום עם [פלוני].

זה היה ביום 10–11 ליולי 2016.

חלק גדול מהמעקב צולם ואני יכול להראות את זה לבית הדין. כל הטענות הללו משוללות כל יסוד. יש עובדות בשטח ויש סרטים.

היה עוד יום – ביום 14.7.16 קבלנו הודעה מלקוח שהיא יצאה. נסענו לראשון לציון לחפש אותה. סרקנו שם את כל האזור. לא מצאנו אותה או את הרכב. חזרנו בחזרה בלי תוצאות ביום הזה. ביום 16.7.16 במוצ"ש [...]

ביום 16.7.16 בשעה 21:00 התמקמנו ליד הבית של הנעקבת. בשעה 22:36 הרכב יצא מהחניה. נסע לכיוון קניון איילון וחנה שם. היא ירדה מהרכב ועברה לרכב קאיה – מספר רישוי [...] שברכב ישב גבר לא מזוהה בשלב זה. הרכב התחיל בנסיעה מאוד זהירה עם מספר עצירות כדי לראות אם עוקבים אחריו. המשיך לצומת בית דגן ועצר בפונדק אסא במקום. הזוג נכנסו למסעדה וישבו לבד יושבים. הם צולמו דרך חלונות המסעדה. אני לא יודע מה אם אכלו. לאחר פרק זמן יצאו משם והתחילו בנסיעה לכיוון ראשון לציון. שניהם יצאו מהמסעדה לבד. כשהגענו לראשון לציון לאזור רחוב [...] הם התחילו לנסוע בנסיעה איטית. הרכב נמצא חונה ברחוב [...] בראשון לציון. זה אותה אזור שהיא חצתה את הגן הציבורי קודם לכן [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בסביבות השעה 2:00 בלילה הרכב אותר בחניון של רחוב [...] הודענו ללקוח כדי לזהות יציאה שלה עם אותו אדם ולתעד את זה [...]

לא יכולנו להיות צמודים לבניין וחיכינו במקום אחורי. בסביבות השעה 5:43 תוך כדי הגעה לכניסה של הבניין ראינו שאישה עומדת בפנינת רחוב [...] ונכנסת לרכב קאיה מסוג אחר עם גבר אחר. רצנו בחזרה לרכב. נסענו לכיוון קניון איילון. המתנו שם. ראינו את האישה מגיעה רגלית לרכב. היה מקרה שהיא נסעה מרחוב [...] בתל אביב היא נכנסה לתוך הבניין. הבעל טען שיש לה שם חברה עורכת דין. בסוף הערב היא עשתה כמה סיבובים סביב הבית. ביום הזה לא היה כלום.

ביום 28.7.16 בשעה 1:48 היא יצאה ונסעה מאוד מאוד לאט באיילון. זה משמש לנו כסימון לניעור מעקב. ירדה במחלף השלום. הגענו כמה דקות אחריה הרכב חנה במתחם שרונה. לשאלה האם היא עברה באור אדום, זה ככה נראה שהיינו במרחק גדול מאחורה. אם היא עברה בוודאות באור ירוק היינו אחריה. סרקנו את מתחם שרונה. בסביבות שעה 1:00 בלילה עזבנו את המקום.

זה תמצית הדו"ח."

בא כוח האישה חקר את העד (שורה 215 ולהלן לפרוטוקול הדיון). עולה כי מר הירש פיקד על החקירה בזמן אמת, ואף נתן הוראות לחוקרים שעשו בפועל את המעקב.

דיני הראיות – מעמדה ההלכתי של עדות חוקר פרטי והדרישות ההלכתיות בדבר חקירתה
ייאמר כי בעידן הקדמה הכול מצולם ומתועד, יש 'מפקד' ל'מבצע' המפקח על כל הליך המעקב בזמן אמת – דעת בית הדין כי הוא זה שצריך להיות נחקר ומעיד, באשר הוא זה שראה כל העת באמצעים האלקטרוניים את המעקב של עובדיו, ולא דווקא החוקר שביצע את המעקב.

דעת בית הדין כי בהתאם לדיני הראיות על פי ההלכה, עדות חוקר פרטי משמשת אמצעי להתרשמות ורגליים לדבר' ואינה עדות ממש המצריכה 'דרישה וחקירה' (ראה שולחן ערוך אבן העזר יא, ד ובנושאי כלים שם), ולכן אין לחקור את העוקב בדווקא, ואדרבה ישנה עדיפות לחקור את מי שניהל את המעקב בזמן אמת, וכמו שהעיד מר הירש (שורה 221 ולהלן לפרוטוקול):

"כל החומרים מגיעים אלי באופן שוטף. אני הייתי שותף לכל ההחלטות שנעשו בשטח. כל ההנחיות שנתנו בשטח ניתנו ישירות על ידי המעקבים היו תוך פרק זמן קצר."

התרשמות בית הדין מעדות החוקר

יוער כי כבר בדיון התרשם בית הדין מעדותו של מר הירש, והתרשם שבא כוח האישה לא הצליח להטיל סדקים בדבריו, ובית הדין התרשם כי מדובר בדברי אמת!

הקף הצורך בחקירת העדים והזכות לחוקרם

בא כוח האישה שב וחזר בכתבי טענותיו וסיכומיו כי נמנעה ממנו חקירת החוקר שעקב בפועל אחרי האישה, ובית הדין השיב כי זכות היסוד לחקור עד, ובכללם חוקר פרטי, אינה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חלה על כל אחד ואחד שעקב אחרי האישה. דיינו, אם מנהל המשרד הוא זה שניהל את החקירה ועקב אחריה בזמן אמת, אם לדעת בית הדין יש להסתפק בעדותו.

תגובות האישה לדו"ח החוקר ולראיות

בעניין תגובתו לסרט הצילום, בא כוח האישה טוען כי אינו רואה כל תיעוד של האישה נכנסת לבנין, וכי כל הסרט ערוך ומפוברק. בית הדין עבר על תשובותיו של בא כוח האישה. דעתנו והתרשמותנו כי מדובר בתיעוד אמת, כפי שהציג מר הירש.

התרשמנו מחקירת האישה, מאופן התשובות שענתה לשאלות, שהאישה אינה דוברת אמת, בלשון המעטה. התרשמנו שהאישה, על אף הכחשתה, נעדרה מהבית בשעות הקטנות של הלילה, ובילתה במחוזות זרים. דיינו אם נציין מספר טענות שהעלה בא כוח האישה בעצמו, כדי ליתן "אליבי" ותשובות למעשי האישה:

בסעיף 25 יד (לתגובת ב"כ האישה לדו"ח ולסרטונים) האישה צועדת בשעת 19: 5 (לפנות בוקר) – "לא ידוע שם הרחוב ושם העיר".

כך גם בסעיפים הקודמים המתייחסים למקום שבו נראה רכבה של האישה (הרכב שבו היא משתמשת) בשעה 3.15 לפנות בוקר – רכבה של האישה לא נמצא ליד הבית. בא כוח האישה טוען שלא ידוע באיזה רחוב ובאיזה עיר צולם, אבל העובדה היא כי רכבה של האישה לא נמצא בחניית הבית.

בא כוח האישה אינו מספק כל תשובה, מה עשה רכבה של הנתבעת לפנות בוקר, אי שם שלא במקום מגוריה, ובעיקר, היכן טיילה האישה בשעות לפנות בוקר. הדבר גם אינו עולה בקנה אחד עם הכחשת האישה לטענה כי הלכה בשעות לפנות בוקר בראשון לציון (ראה שורה 135 לפרוטוקול).

בסעיף 32 ב-ה (שם) מודה בא כוח האישה כי בתאריך 16.7.17 תועדה הנתבעת יושבת עם גבר בפונדק אסא, בסביבות חצות הלילה. האישה טוענת כי נפגשה עם המצולם במסגרת עבודתה. יוער כי מדובר בטיעון שאינו מתקבל על הדעת – שאישה נשואה תפגש לצרכי עבודתה בשעת חצות לילה!

ושם בסעיף ט – בשעה 6.13 דקות בבוקר באה הנתבעת (לפי הסכרי בא כוחה) "לאסוף את רכבה מקניון איילון", בטענה כי פתאום נודע לה שהבעל החביא לה את הרכב בחניון בקניון איילון, וזאת לאחר שעוד בחצות הלילה נפגשה עם "עמית לעבודה".

כך גם בסעיף 39: האישה נכנסת לרכבה בשעה 21: 5 לפנות בוקר – הסבר נוסף אין.

דיני הראיות הרלוונטיים לענייננו הם דיני הראיות ההלכתיים

בא כוח האישה מנסה להלאות את בית הדין בטיעונים כביכול אין תצהיר של החוקרים, העוקבים עצמם לא נחקרו וכו'. ועל כך נשיב כאמור לעיל:

דבריו של חוקר פרטי אינם בגדר של 'עדות' אלא בסיס להתרשמות של בית הדין.

מדובר בשאלות הלכתיות כגון חיוב האישה בגירושין, הפסד כתובה ותנאי כתובה. אלה הן שאלות הלכתיות ולכן בית הדין דן בהן לפי כללי ההלכה. כאשר בית הדין מתרשם כי יש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

'רגליים' לטענת הבעל על מעשי כיעור – מכוח התשובות ואופן התשובות של האישה או מדברי החוקר – הרי שבית הדין יפסוק בהתאם להלכה.

תשובות האישה ובא כוחה לראיות ולטענות מופרכות ותמוהות אף מתוך עצמן

הטענות כי האישה מסתובבת בשעות הקטנות של הלילה לצרכי עבודה נשמעות מופרכות.

בית הדין מתרשם כי מדובר באישה העושה מעשי כיעור, ומנסה למשוך ולמשוך הליכים עוד ועוד, שמא ואולי תוכל לקבל סכומי כסף שאינם מגיעים לה בהתאם להלכה והחוק.

נוסיף ונשאל: בא כוח האישה בבקשתו לבית הדין לבטל את חיוב ההוצאות שהשית בית הדין עליה בגין אי הופעתה, טען כי מצבה הכלכלי של האישה בכי רע, וראיה לכך, היותה מיוצגת באמצעות הסיוע המשפטי. וכאן נשאל: אישה שעובדת כל כך קשה, אף בשעות הקטנות של הלילה (כתשובת בא כוח האישה) בניהול אתר פייסבוק, היכול מצבה הכלכלי להיות כל כך קשה?

הדין ההלכתי המהותי – דין 'מעשי כיעור'

תנן ביבמות (כד, ד): "הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו, אף על פי שכנס יוציא."

ואיתא ביבמות (כד, ב – כה, א):

"[...] דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר – אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר תצא. רוק למעלה מן הכילה – אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר תצא. מנעלים הפוכים תחת המטה – אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר תצא [...] והלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי. קשיא הלכתא אהלכתא? לא קשיא: הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק, קלא דלא פסיק וליכא עדים – כרבי, קלא דפסיק ואיכא עדים – כרב."

נחלקו הראשונים אם דברי הגמרא ביחס ל'כיעור' נאמרו לעניין החיוב לצאת מהנטען או גם לחייב את הבעל להוציאה. מדברי הרי"ף בסוגיא מוכח שבכל הסוגיה מיירי לעניין הנטען ולא ביחס לבעל, דמבעל לא מוציאים אלא בעדי טומאה. כן מוכח בתחילת דברי הרי"ף בסוגיה (ו, א בדפי הרי"ף), וכן כתב להלן להדיא (שם בע"ב) וזו לשונו:

"[...] והני מילי מבועל שהוא הנטען אבל מבעל עצמו לא מפקינן לה אלא בעדי טומאה בין יש לה בנים בין אין לה בנים, כדגרסינן בקדושין בפרק האומר לחבירו, איבעיא להו זינתה אשתו בעד אחד מהו, אמר רבא הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משני עדים [...]"

כך מבואר מדברי התוספות (יבמות כד, ב ד"ה אמר רבי) "דתצא מן הרוכל [...] דכל הסוגיא איירי בנטען" – דלבעל אינה נאסרת "אלא בקינוי וסתירה או שיראו דרך המנאפים".

וכך פסק הרמב"ם (הלכות אישות כד, טו) וזו לשונו:

"כיצד היא יוצאה משום שם רע? כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכוער ביותר שהדברים מראין שהיתה שם עבירה אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד? כגון שהיתה בחצר לבדה וראו רוכל יוצא ונכנסו מיד בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזורה, או שמצאו רוק לח למעלה מן הכילה, או שהיו שניהם יוצאים ממקום אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו, או שראו אותו מנשק על פי חלוקה, או שראו אותן מנשקין זה את זה או מגפפין זה את זה, או

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנכנסו זה אחר זה והגיפו דלתות וכיוצא בדברים אלו – אם רצה בעלה להוציאה, תצא ואין לה כתובה, ואין זו צריכה התראה.”

הדוגמאות שהביא הרמב"ם לדברי 'כיעור', מקורן מהגמרא ביבמות הנ"ל ומהירושלמי (כתובות פרק המדיר הלכה ו). ומכל מקום מבואר שפירש הרמב"ם שדבר כיעור אינו מחייב את הבעל לגרשה אלא הוא בגדר 'מוציאה משום שם רע', שרשאי הוא לגרשה ללא כתובה וללא התראה. ושם (הלכה טז) כתב להדיא דגם בעוברת על דת וגם בדבר כיעור, אין כופין את הבעל שיוציא אלא ברצונו הדבר תלוי אלא שיש מצווה להוציאה, ומשמע: אפילו בעל כורחה.

וכן הוא בהלכות סוטה (ב, יג–טו) וזו לשונו:

”אבל אם לא קדם קינוי ובאו עליה עדים שנסתרה עם זה ובאו ומצאו דבר מכוער, כגון שנכנסו אחריו ומצאוה חוגרת חגורה או מצאו רוק למעלה מן הכילה וכיוצא בזה: אם הוציאה בעלה בדבר מכוער זה, הרי זו לא תנשא לנטען אלא אסורה עליו. ואם עבר ונשאה והיו לה בנים ממנו – לא תצא, ואם לא היו לה בנים – תצא.”

במה דברים אמורים? שנבוכה העיר עליה ועל זה הנטען יום ומחצה או יתר ואמרו 'פלוני זנה עם פלונית' ולא פסק הקול, והוא שלא היו לה או לו אויבים שמעבירין הקול.

אבל אם לא היתה שם רנה לדבר זה בעיר או שפסק הקול שלא מחמת יראה: אם נשאת לנטען לא תצא אף על פי שאין לה בנים, אפילו בא עד אחד שזינת עמו לא תצא.

מי שהוציאה בעלה בעידי דבר מכוער ונשאת לאחר וגירשה, הרי זו אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת בעלה בגללו. ואם נשאת לא תצא אף על פי שאין לה בנים.”

והרא"ש בסוגיה (יבמות פרק ב סימן ח) הביא את פירוש רש"י בסוגיה "דמכוער הדבר תצא" – "מהבעל", ואת קושיית רבנו תם "דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה" וכו' ופירושו ד"תצא" – "מן הרוכל", ושכן פירשו רבנו חננאל ובה"ג:

”ומפרש רבנו תם תצא מן הרוכל אם גירשה הבעל ונשאה הרוכל הואיל ומכוער הדבר תצא, דלדידיה הויא קלא דקמי נישואין ולקלא דקמי נישואין חיישינן, אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים, וכן מוכח סתמא דהש"ס דקאמר כל הוציאה בבית דין, ובית דין בעדים הוא דמפקי, אלמא דדבר פשוט הוא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים, ומנטען מפקינן בקול כשאין לה בנים מן הראשון.”

והמשיך והביא שחזר רבנו תם לפרש כשאלתות – שאכן "תצא" גם מהבעל, ודווקא בדבר כיעור בעדים – "דכיוון שראו רוכל יוצא [...] וכל הני דלקמן, מוכחא מילתא דיש כאן טומאה [...] רגלים לדבר כאלו ראוה שנבעלה ואסרינן לה לבעלה כפתח פתוח”:

”ובשאלתות דרב אחאי בפרשת (פנחס) [צ"ל: בלק, שאילתא קלד] אי איכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק מפקינן לה בין מבעל בין מבעל, דתניא 'רוכל הוצא' וכו'.”

ורבנו תם חזר לפרש כפירוש השאלתות בהאי דקאמר רב 'ובעדים' היינו דאיכא עדים בדבר מכוער, משום דקשיא ליה הא דקאמר 'כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי' – ואי בדאיכא עדי טומאה לא הוה קרי ליה 'קלא'. ופלוגתא דרבי ורבנן דרוכל בדבר מכוער בלא עדים אלא בקול. ומיהו בבעל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שראה דבר מכוער לא משוינן ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול [...]”

וכתב ליישב את כל הראיות שהביא בשם רבנו תם בתחילה “שאינן האשה נאסרת אלא בעדי טומאה” וכו’. ועיין שם שנחלק בפירוש דברי השאלתות על פירוש הר”מ [רבנו – מהר”ם מרוטנבורג שהשווה שיטת רבנו תם לשיטת השאלתות בתשובתו שבשו”ת מהר”ם (דפוס ליורנו סימן שי) והובאה גם במרדכי (יבמות פרק ב רמז טו וכן בקצרה בהגהות מרדכי שם רמז קכא) בתשובות מיימוניות (נשים סימן כה) ושעל פיו יישב תחילה כנ”ל].

ונחלקו המחבר והרמ”א בשולחן ערוך (אבן העזר סימן יא סעיף א). דעת המחבר לפסוק כרי”ף, הרמב”ם ורבנו תם קודם חזרה וכמובא בתוספות, דאין האשה נאסרת על בעלה אלא בעדי טומאה, וכל הנידון בסוגיא הוא לאסרה על הנטען. ודעת הרמ”א לפסוק דבכול ממש עם עדי כיעור, מוציאים גם מבעלה אם אין לו בנים ממנה, אבל באחד מהם אין מוציאים מהבעל, אלא אם כן הוציאה בעלה וכנסה הנחשד, דמוציאים גם באחד מהם אם אין לו בנים ממנה.

דוגמאות לכיעור מצאנו בגמרא (יבמות כד, ב) כנ”ל, ובירושלמי (כתובות פרק המדיר) וכפי שהובא לעיל בדברי הרמב”ם. והנה המחבר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן יא סעיף א) הביא את דברי הרמב”ם ואת לשונו הנ”ל (הלכות אישות כד, טו) “וכיוצא בדברים אלו”, ועל זה הוסיף הרמ”א: “לפי ראות עיני הדיינים.” והמבי”ט בתשובה (חלק א סימן רפז), לאחר שהביא את דברי הרמב”ם, כתב וזו לשונו:

”ומה שכתב הרמב”ם וכיוצא בדברים אלו היינו דוגמתן ממש, שיהיו הדברים מכוערים כמו אלו, אבל מה שאינו כל כך מכוער אינה מפסדת. וגם אם יש ספק אם הוא דבר מכוער או לא אינה מפסדת, דכתובה בחזקתה היא.”

הרי דבעינן שיהיו הדברים מכוערים בדרגה שהזכרה בגמרא בבלי וירושלמי, אך די בכך – גם אם אינם ממש כאותם דברים.

דעתנו כי על פי מה שנוכחנו שהאישה עזבה את הבית בשעות הקטנות של הלילה, והלכה למחוזות זרים, והתרשמנו כי האישה אכן שהתה בביתו של הנטען בראשון לציון, הרי נידון דידן הוא בכלל “כיוצא בזה” שכתב הרמב”ם, “לפי ראות עיני הדיינים” כדברי הרמ”א.

האם ‘מעשה כיעור’ מצדיק גירושין רק בהיותו ‘רגליים’ לחשש זנות באותו אירוע או אף משום שהוא מבסס חשד לזנות במקרים אחרים?

והנה בחלקת מחוקק (סימן יא ס”ק ג) הסתפק אם במקום שמהכיעור שעליו מעידים העדים ודאי לא הייתה טומאה, כגון שוודאי לא נסותרו שיעור זמן טומאה, נאסרת לבעל או לנטען (לכל אחת משיטות הראשונים) מחמת הכיעור, שאף שוודאי לא הייתה טומאה בכיעור זה, חיישינן שמא בפעם אחרת הייתה טומאה. וזו לשון החלקת מחוקק:

”יש להסתפק אם מיירי גם כן שנסתרה ושהתה כדי טומאה והעדים באו ומצאו עושים דבר כיעור זה, דיש לחוש דשמא קודם שבאו העדים נטמאת, אבל אם לא היה כאן סתירה כלל, או שתכף אחר הסתירה באו עדים ומצאו מנשקין זה את זה והעדים יודעים ברי שלא היה עכשיו טומאה, אם יש לחוש דהואיל והיה כיעור זה, מסתמא יש לחוש שמא בפעם אחר נטמאה, או דילמא לא חיישינן רק במקום סתירה היכא דיש לחוש שעתה נטמאה.”

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החלקת מחוקק ציין ל"תשובת הרב המזרחי [רבי אליהו מזרחי, שו"ת רא"ם] (סימן כה) "ושנשאל, וזו לשונו:

"על אודות האיש שגרש את אשתו מפני שראה גוי אחד ממשרתי ביתו שנכנס בתוך ביתו כשהיה הוא שוכב על מטתו בצהריים, וכשראה את הגוי שנכנס בביתו עשה עצמו כישן לראות מה יעשה, ויפן כה וכה וירא כי אין איש מאנשי הבית שם אתה בבית, ויקרב אליה ויחבקה וינשקה בכל אות נפשו, והאיש משתאה לה מתריש לדעת היבואו לידי זמה אם לא, וירא כי לא בא אליה ואינו יודע אם היה סבת המניעה מפני שהרגישו בו אם לא. ועל המעשה המגונה הזה שראה באשתו כאחת הנבלות, נכנסה טינא בלבו וגרשה. יורנו מלכנו אם מותר להשיאו עצה להחזיר גרושתו כיון שלא ראה שנטמאה, או אם יהיה אסור להשיאו עצה כזו כיון שהיא פרוצה אצלו, ואף על פי שלא ראה בה דבר טומאה כי אם נישוק וגיפוף נאמר עליו הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו כי בודאי מעשה הפריצות הזה מוכיח שהיה רגיל אצלה מקודם ולבו גס בה, ובודאי נסתרה והיא נטמאה."

והוא נדון של כיעור כשאין חשש במקרה הכיעור שבא לידי זנות אלא שמא פעם אחרת נטמאה. הרא"ם דן שם שלא להשיאו עצה להחזירה מצד הכיעור, ומוכח מדבריו דהכיעור עצמו אף במקום שעצם המעשה בודאי לא היה בו זנות עכשיו, יש לחוש שמא בפעם אחרת נטמאה. ולא כתב הרא"ם דכיוון דוודאי לא נטמאה אין כאן כיעור, וכל דבריו נוסבים סובבים ודנים על דין זה של כיעור.

אמנם הבית שמואל (בסוף ס"ק ד) כתב דמלשון הרמב"ם (אישות כד, טו) הנ"ל [...] כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכוער ביותר שהדברים מראין שהיתה שם עבירה אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות [...] מוכח שכיעור היינו שהדברים מראים מצד עצמם "שהיתה שם עבירה", ו"שם" הכוונה לאותו מעשה ואותו זמן, וממילא לא חיישינן שהיה קודם לכן עבירה. אבל לכאורה אפשר לפרש "שם", בין הנטען לאישה, ולא דווקא באותו זמן כפועל יוצא מאותו מעשה כיעור.

ובתשובה אמרי אש (אבן העזר סימן קז) דן גם כן בספקו של החלקת מחוקק וכתב:

"דאין כל הענינים שווים, כי רוק למעלה מן הכילה או מנעלים הפוכים ואפילו מעלים זה את זה מן הבור או מתיחדים באפילה כל שלא שהו שיעור טומאה אין בכל אלו לחוש שהיא נטמאה פעם אחרת [...]

אבל גיפוף ונישוק שהוא לוקה מן התורה להרמב"ם וסיעתו, וכן כתב הטור [...] שהוא לוקה משום 'לא תקרבו לגלות ערוה' – שהדברים האלה מביאין לדבר עבירה, והוא נקרא 'חשוד על העריות' [...]"

שבזה יש לחוש לפעם אחרת.

כל זה לענין לכוף על בעלה לגרשה ולאסרה על הנטען, וכתב מכל מקום הבית שמואל (סימן יא ס"ק ו):

"דבעל רשאי להוציאה בעל כרחה, אבל אין כופין אותו ואין משיאין לו עצה להחזיקה [...] אפילו בזמן הזה דאיכא חרם רבנו גרשום, יכול להוציאה – כן כתב בתשובת מהר"ם מלובלין וכן פסק בט"ז, ולא כרש"ל [ים של שלמה (יבמות פרק ב סימן טז)]. ואין צריך התראה כמו שמבואר ברמב"ם (פרק כד הלכה א)."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והמעייין בדברי האחרונים יראה שדעת הים של שלמה היא דעת יחידאה, ויכול לגרשה בעל כרחו, וגם להוציאה בלא כתובה. אך כל זה נאמר לשיטת הראשונים שדין מעשה כיעור נאמר לאסרה על הנטען ולא על בעלה, ועל זה נאמר שיכול על כל פנים לגרשה בעל כורחה הגם לשיטת ראשונים אלה אין אוסרים אלא בעדי טומאה או קינוי וסתירה ובכיעור אין מוציאים אישה מבעלה, שמכל מקום רשאי ואולי מצווה לגרשה.

הים של שלמה (יבמות פרק ב סימן טז) הביא בריש דבריו:

”בעדי טומאה מוציאים מבעל ומנטען – אפילו לא העידו שזינתה עמו, רק שיש קול דלא פסיק עליו, בין אין לה בנים בין יש לה בנים מראשון.

והיכא שהוציאו אותה מן הבעל בעדי טומאה פשיטא שאין לה כתובה מבעל, אבל מן הנטען יש לה כתובה [...] מכל מקום היכא דאיכא עדי טומאה, שזינתה עמו, פשיטא דאין לה כתובה, מאחר שאסורה לו מדאורייתא.

בעדי כיעור שראו דבר מכווער מן הנטען, וקלא דלא פסיק, אז מוציאים אותה אפילו מבעל באין לה בנים, ואין לה כתובה.

ובראיית הבעל לחוד אפילו בקלא דלא פסיק או בשני עידי כיעור וקלא דפסיק, אין מוציאים לא מבעל ולא מנטען, [ו]אפילו אם רצה להוציאה – יש לה כתובה [...] ובמקום דאיכא חרם רבינו גרשום – אפילו לגרשה [...] אינו יכול בעל כורחה [...]”

והיינו דדעת הים של שלמה כדעת הראשונים האוסרים אפילו לבעל בעדי כיעור ובקלא דלא פסיק, ובאחד מהם אין מוציאים מבעל ומנטען. ובה – באחד מהם, עדי כיעור או קלא דלא פסיק – סבירא ליה לים של שלמה שאינו יכול לגרשה בעל כורחה.

אבל עדיין צריך עיון לשיטתו אם לשיטת הרי”ף והרמב”ם, שאין מוציאים מבעל אפילו בשניהם – בעדי כיעור עם קלא דלא פסיק – אם יוכל לגרשה בעל כורחה.

והרבה כתבו דיכול לגרשה בעל כורחה, וכאמור הדברים הם בעדי כיעור וקלא דלא פסיק, לראשונים שאינה יוצאה מבעלה, שיכול על כל פנים לגרשה: כן כתב מהריב”ל (חלק ד סימן יט) – דדעת הרמב”ם –

”ולפי מה שכתב הרב המגיד (בפרק כב מהלכות אישות) לדעתו ולדעת הרבה מהמפרשים אפשר שלא תהיה האשה היוצאת משום שם רע בעדי כיעור אסורה לבעל, ואם ירצה לקיימה – יקיים אותה, ואפילו הכי אם ירצה לגרשה – אינה נוטלת אלא מה שבפניה.”

ומבואר גם שמפסידה כתובתה.

אמנם מדברי מהרשד”ם (אבן העזר סימן קסא) מבואר דאם אינה יוצאה בעדי טומאה, אינה מפסדת כתובתה, ועל כן אם הבעל רוצה להחמיר על עצמו ולהוציאה בעדי כיעור, אינה מפסדת כתובתה.

אולם לעצם היכולת לגרשה בעל כורחה, כבר ציין הבית שמואל לדברי ה”ט”ז (סוף ס”ק א) שדן דלרבנו תם על פי השאלות, מוציאים מבעל אפילו בעדי כיעור או בקלא דלא פסיק, ולא בעינן שניהם, ודלא כרמ”א. ומכל מקום ביש שם עדי כיעור לחוד:

”אין כח לכופו לגרש, אף על פי שלדעת רבנו תם גם בזה כופין, מכל מקום כיון שהרא”ש חולק עליו, אין כח לכופו.”

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אבל ודאי אם הבעל עצמו אינו רוצה לדור עמה, אין כופין אותו לדור עמה, ובזה אפילו הרמב"ם סבירא ליה תצא בלא כתובה אם רוצה לגרש. ואפילו באותן מדינות שנוהגים חרם דרבנו גרשום שלא לגרש בעל כרחא [...]”

גם בתשובה צמח צדק (לובביץ, חלק אבן העזר סימן ד) דן לעניין גירושי אישה בעל כורחה בעדי כיעור, והביא את דברי הבית שמואל שיכול לגרשה בעל כורחה, וכתב:

שזוהי גם כן הלכה מפורשת ברמ"א (בהגהת שולחן ערוך אבן העזר סימן קטו סעיף ד). ודברי הרש"ל באמת קשים להולמן. דהא בששמע מן האישה שזינתה, אף על פי שאין עדים בדבר מכווער כלל [...] דיכול לגרשה בעל כורחה גם בזמן הזה אחר הטלת שבועה, ובשעדים מעידים בדבר מכווער החמיר לא לגרשה בעל כורחה. ובמהרי"ק משמע להדיא (בשרש קז) איפכא [...]”

עיינ שם.

וכן דעת מהרא"ל צונץ בתשובה (סימן יא) דיכול לגרשה בעל כורחה, וגם לעניין הכתובה נראה דעתו דהפסידה, ואינה מקבלת אלא הנדוניה ותוספת שלישי.

וכן ראיתי בתשובת מהר"י הלוי (סימן מ) שהתיר לגרשה בעל כורחה.

יישום הדברים בנידון דידן

והנה בנידון שלפנינו, בית הדין התרשם הן מחקירת האישה, מתשובותיה בבית הדין, מאופן אמירת התשובות, מחקירת מר הירש, שאכן האישה עזבה את הבית בשעות הקטנות של הלילה, כדי להיפגש עם גברים זרים. הטענות כי היא נפגשת בשעות הקטנות של הלילה לצרכי עבודה, ללא הסבר לשעות הקטנות של הלילה בה נראית "בעיר לא מוכרת וברחוב לא מוכר" (כלשון בא כוח האישה), שאכן האישה עושה מעשי כיעור, וכמו שכתב הרמ"א בעניין זה יש לילך אחר ראות עיני הדיינים, בהתיחס לדברי הרמב"ם שכל כיוצא שנאמר בגמרא הוא מעשה כיעור.

עילה נוספת – האישה יזמה את הפירוד וגם היא אינה חפצה בבעל

נוסיף לכך את העובדה שהאישה היא שיזמה את הפירוד באמצעות צו הרחקה ותלונה במשטרה כנגד הבעל. והוסף לכך את התרשמות בית הדין שהאישה אינה חפצה בבעל אלא בדירה שבה היא מתגוררת כעת. הרי שיש לחייב את האישה בקבלת הגט, ולקבוע שאינה זכאית לכתובה ולתוספת כתובה, ובכלל זה – למזונות אישה (בעניין מזונות אישה הרי שבהתאם לדבריה – שהיא עובדת, אין לחייב את הבעל במזונותיה גם מטעם זה).

פסק דין

לאור האמור בית הדין פוסק:

- א. האישה חייבת לקבל את גיטה מיד בעלה לאלתר.
- ב. אין לחייב את הבעל בתשלום כתובה, תוספת כתובה, ובכלל זה מזונות אישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. בית הדין מחייב את האישה [פלונית] לשלם לבעל [פלוני] בעבור הוצאות המשפט סכום של 25,000 ש"ח שישולם בתוך שלושים יום מהיום.

ד. על אף האמור, אם האישה תקבל את הגט במועד הראשון שקבע בית הדין, כאמור להלן, יבוטל החיוב האמור בסעיף ג' לפנים משורת הדין.

ה. אנו קובעים מועד לסידור גט ליום 31.10.17 בשעה 10:30 (באולם 209).

ו. החלטה זו מהווה הזמנה לצדדים למועד האמור.

ניתן ביום כ"ח באב התשע"ז (20.8.2017).

הרב משה בצרי

הרב יצחק הדאיה

הרב צבי בן יעקב – אב"ד